

PROBLEMI GOSPODARSTVA V NAŠI DEŽELI

PREKINITI Z ZASTARELO ŽIVINOREJEJO

Zgraditi bi bilo potrebno več združnih hlevov in večjih mlekarn, urediti planinske pašnike in staje, podpreti gozdarstvo, vinogradništvo, zgraditi infrastrukture in modernizirati zastarelo kmetijstvo, ki je v hribih še vedno na primitivni stopnji - Deželna ustanova za hribovsko gospodarstvo je že pripravila načrt za rešitev teh problemov na področju Nadiške doline

Za moderno kmetijstvo sedanosti je značilno predvsem to, da je potrebno najprej spremeniti vse strukture tega kmetijstva ter jih prilagoditi novim, tehničnim in znanstvenim dosežkom na tem področju. In pri teh spremembah igra odločilno vlogo kmetijska tehnika.

Če je torej kmetijsko tehniko razmeroma lahko vpeljati na ravninskem področju, pa se podoba spremeni za predalpsko področje in Nadiške doline, ki so v nekem smislu tudi gozdno področje.

Prav zato terja modernizacija kmetijstva na tem področju nujne ustrezne in potrebne rešitve, ki morajo biti v skladu z naravo področja in torej različne od rešitev na ravninskih predelih.

Če se morajo torej hribovska področja podrežati konfiguraciji tal, podnebnju in drugim pogojem, potem morajo imeti določeni deli tega področja svoje specializirane kmetijske kulture kot so to vi-

nogradništvo, živinoreja in podobno. Zato pa mora biti podpora tem kulturam, poleg podpore pri gozdarstvu, učinkovita, hitra in tudi uspešna. In ena izmed takšnih konkretnih podpor bi bila vsekakor ustanovitev ustreznih in mo-

dernih združnih pitališč za živino.

V tem smislu je ERSA (Ente regionale per lo sviluppo dell'agricoltura) že napravilo konkreten načrt, oziroma študijo, ki je na razpolago vsem zainteresiranim na tem področju.

Nekatera izmed teh pitališč, oziroma hlevov, ki so jih vzpodbudile različne kmetijske družbe, so se že uveljavili, vendar žal temeljijo še vedno preveč na individualnem načelu, ki je še vedno značilno za primitivno kmetijstvo in zavoljo tega tudi niso mogli doseči kakega posebnega razvoja, čeprav ne moremo zanikati, da ne bi ti

hlevi dosegli določene koristi in razvoja. Vendar pa bi bili lahko rezultati vsekakor boljše.

Naj naštejemo ob tej priložnosti združne hleve v Beneški Sloveniji. Ti so v Viskorši, Brezjah, Torlanu, Mersinu, v Mažerolah in Roncu. Dalje imamo veliko združno mlekarno v Ažli, medtem ko male mlekarne izginjajo. Prav tako je za naše področje značilno, da ni pašnikov in zato rede živino v hlevih, kar vsekakor ni moderen način živinoreje. Podobno je tudi s pašnimi živinami, ker goje v glavnem pasmo «bruna alpina», ki je značilna za naše kraje, a te krave niso najboljše mlekarike. Ponekod sicer goje tudi že holandske pasme, ki dajejo neprimerno več mleka.

Prav zato načrt ERSA predvideva razširitev in pridobitev novih pašnikov, ki bi bili izrednega pomena za modernizacijo in nadaljnjo razširitev živinoreje na našem področju. Ureditev pašnikov pa bi

prinesla tudi druge, predvsem sanitarne rešitve, saj hlevi poleg hiš vsekakor niso najbolj higienska rešitev.

Poleg živinoreje, oziroma njenega napredka in zboljšanja, bo treba pri nas rešiti tudi problem kostanjev, ki jih je napadel «rak skorje», saj ta kultura danes vsekakor ne predstavlja več tistega kot nekoč, ko je bil kostanj eden izmed temeljnih pridelkov Beneške Slovenije.

Zagotovo pa je, da bo uveljavitev in uspeh združnih hlevov, ki jih predvideva načrt ERSA, eden izmed temeljnih pogojev za dvig gospodarstva na našem področju, ker bodo izbrane in dobre pasme, urejeni hlevi in pašniki, dvignili živinorejo pri nas na višjo, moderno, tehniško stopnjo, kar bo vsekakor lahko veliko prispevalo h gospodarskemu, hkrati pa tudi kulturnemu in turističnemu razvoju in dvigu našega, doslej zanemarjenega in tudi v kmetijstvu, zlasti pa v živinorejo, zaostalega področja.

PODOBE NAŠIH VASI

V današnji številki začnemo s serijo opisov naših vasi in naselij. Zavedamo se, da naše številne vasi imajo svojo zgodovino, svojo usodo in svojo današnjo podobo, ki bi jo radi oživeli v besedi in sliki. Upamo, da bomo lahko vsak mesec posvetili takšen zapis eni izmed naših vasi ali naših naselij, ker se zavedamo, da ne bomo tako naših krajev predstavili samo našim ljudem, temveč tudi številnim bralcem našega lista, ki jih ni malo in so razkropljeni po vsem svetu.

V tej številki vam bomo na ta način, v besedi in sliki, predstavili beneškoslovensko vas Gorenje v Černejski dolini. Upamo, da boste s prispevkom zadovoljni in vas zato pozivamo, da nam tudi sami predlagate, katere vasi ali naselja bi bilo dobro in zanimivo predstaviti v našem listu. Kajti tudi z vašim sodelovanjem bo tako lahko naš list še bolj vaš, zanimiv, privlačen ter bo tako lahko še bolj opravljal svoje poslanstvo. Pišite nam tudi, kako ste zadovoljni s prvim prispevkom iz naše nove serije o naših vaseh in zaselkih.

Pozdravljeni, emigranti v Subidu!

7 nedeljo, 25. julija se bodo v beneškoslovenski vasi Subid v komunu Ahten zbrali naši ekonomski emigranti, ki so prišli te dni domov iz Svice, kamor jih je pognala sila z domače zemlje, da bodo med svojimi dragimi preživeli poletne počitnice. Veseli smo, da so si ti naši rojaki izbrali prav Subid za kraj, kjer se bodo srečali, pogovorili med seboj, se seznanili med seboj in tudi izmenjali izkušnje.

Ko želimo udeležencem srečanja v Subidu toplo dobrodošlico, jih hkrati tudi pozivamo, da s svojo udeležbo na tem zborovanju postavijo tudi zahteve po takojšnjem ekonomskem razvoju naše deželice, da jim ne bo treba odhajati tako masovno po svetu s trebuhom za kruhom kot dosedaj. Prepričani smo namreč, da bi mnogi rajši pustili tukaj, na svoji rodni zemlji ustvarjalnost svojih delovnih rok, kot pa da s svojim delom in žulji pomagajo razvoju in višjemu stan-

dardu drugih, tujih držav in narodov.

Slovenske vasi, posebno tiste, ki leže na pobočjih Čufin in Ivanca, so najbolj zapuščene. V zadnjih 20 letih ni v nobenem komunu padlo število slovenskega prebivalstva, kot ravno v komunu Ahten. Vasi Subid, Porčinj, Malina, Prosnid so skoraj prazne. Če bo šlo tako naprej še nekaj let, bo tukaj izginilo slovensko prebivalstvo. Zato menimo, da je dolžnost vseh oblasti: od komunskih, provincialnih, regionalnih in do državnih, da takoj vzamejo potrebne ukrepe, da se ustvarijo pogoji, ki bodo zadržali doma našega človeka.

Če že ni mogoče ustvariti delovnih mest v slovenskih vaseh, naj bi se poskrbelo za industrializacijo neposredne bližine, na ravnini, kjer bi se zaposlili tudi Furlani, ki ravno tako odhajajo po svetu kot naši ljudje.

Dalje menimo, da bi morali na zborovanju terjati poleg pravice do dela na

domačih tleh, tudi spremembe odnosov do slovenske jezikovne skupnosti v videmski provinci. Ni dopustno, da se samo pri nas v Beneški Sloveniji, Reziji in Kanalski dolini ne izpolnjujejo osnovna načela italijanske republiške ustave, ki zagotavlja jezikovnim manjšinam popoln in svoboden nacionalni in kulturni razvoj. Zato zahtevamo po uvajanju pouka materinega jezika v šolah in pravici po uporabi istega pred oblastmi v bistvu predstavljajo samo minimalne, ustavno določene in zagotovljene pravice naše jezikovne skupnosti.

Zato vam, dragi emigranti, želimo še enkrat iskreno in toplo dobrodošlico, ker se zavedamo, da bo vaša prisotnost v nedeljo v Subidu tudi nam pripomogla, da se bomo lažje in bolj uspešno borili in dobojevali temeljne pravice, to je pravice do našega materinega jezika in pravice do dela doma, v naši Beneški Sloveniji.

ZA NAŠO NACIONALNO ENAKOPRAVNOST

Intervencija v prid Slovencev v zamejstvu

Predstavnike najstarejše slovenske kulturne ustanove «Slovenske matice» sprejel predsednik skupščine SR Slovenije, kateremu so izročili posebno spomenico o položaju Slovencev v Italiji, Avstriji in Madžarski

Zastopniki Slovenske matice s predsednikom prof. dr. Francetom Koblarjem na čelu so obiskali predsednika skupščine SR Slovenije Sergeja Kraigherja ter mu izročili posebno spomenico o položaju slovenskih narodnostnih manjšin v Italiji, Avstriji in na Madžarskem.

Predsednik Kraigher je zastopnike Slovenske matice seznanil z intenzivno in nenehno skrbjo SFR Jugoslavije in SR Slovenije za zamejske Slovence ter pozdravil pripravljenost Slovenske matice, da se kot kulturna ustanova pridruži tem prizadevanjem.

Besedilo te spomenice se glasi:

LISTINA

Slovenska matica kot najstarejša slovenska kulturna ustanova je na svojem zadnjem rednem občnem zboru v duhu svojega namena in svoje tradicije razpravljala tudi o položaju Slovencev v Italiji, v Avstriji in na Madžarskem.

Ugotovlja, da ti naši rojaki kljub deklaraciji o pravicah človeka in vsem določbam mirovnih, oziroma državnih pogojev ter ustav še

ne uživajo jezikovnih, kulturnih in narodnostnih pravic, ki so jim z njimi zagotovljene; ne priznavajo jim značaja manjšine kot subjekta; nekim delom naših rojakov niti ne priznavajo, da so Slovenci; znaten del ne uživa niti pravice osnovnošolskega pouka v materinščini; nad našimi rojaki izvajajo gospodarski in politični pritisk; z različnimi gospodarskimi in drugimi akcijami spreminjajo etnični značaj njihovega narodnostnega ozemlja.

Slovenska matica, ki je imela vedno pred očmi ce-

loto slovenskega naroda, z zadovoljstvom ugotovlja, kako se povečuje stalna skrbi matičnega naroda in matične države za zamejske Slovence. K bolj odločnemu in aktivnemu zavzemanju za pravice zamejskih Slovencev nas tembolj obvezuje njihova vztrajna odločnost, ki so jo kazali v preteklosti in ki jo tudi danes enako odločno izpričujejo v boju za svojo narodno enakopravnost.

V Ljubljani junija 1971.

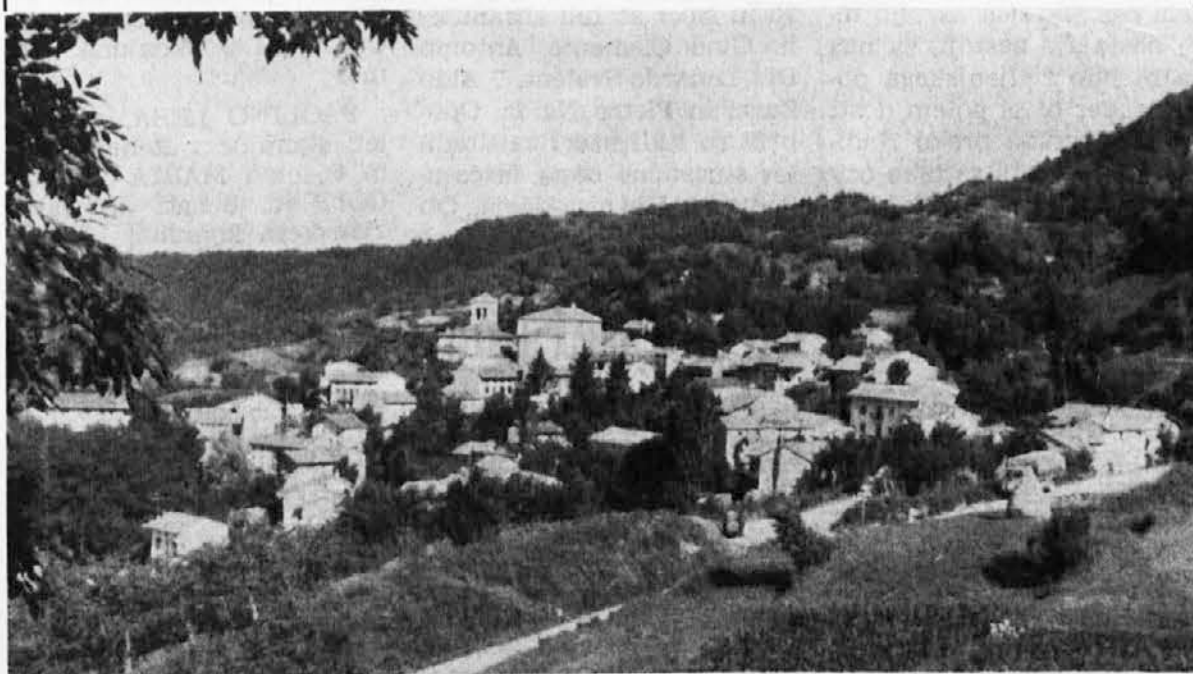
Upravni odbor Slovenske matice v Ljubljani

30 - LETNICA VSTAJE SLOVENSKEGA NARODA

Letos 22. julija bo minilo trideset let od dneva, ko je slovenski narod začel boj proti fašističnemu nasilju. Ob tej priliki se bodo vršile številne proslave in prireditve. Osrednja proslava bo v vasi Lokve pri Črnomlju.

Na osrednji proslavi se bodo zbrali bivši borci in

aktivisti, mladina in pripadniki vseh družbenih organizacij iz vse Slovenije. Slavnostni govor bo imel predsednik izvršnega sveta SR Slovenije Stane Kavčič, v kulturnem sporedu pa bodo sodelovali razni ansambli iz Slovenije in drugih republik.

Vas Subid nad Ahtnom, kjer se bodo v nedeljo, dne 25. julija zbrali emigranti tega področja

IZ KANALSKE DOLINE

Grozi nevarnost, da ukinejo sekcijo INAM v Trbižu

Deželni svetovalec Di Gallo poslal protestno pismo deželi in jo prosil za intervencijo

Ljudi v Kanalski dolini je zelo razburila govorica, da bodo ukinili lokalno sekcijo INAM (Istituto nazionale assistenza malattie). O tej nameri se je govorilo tudi pred tremi leti, a z odločnimi protesti trbiškega župana in sindikalnih ter političnih organov, do tega ni prišlo. Danes, ko je število upravičencev do bolniške asistence znatno naraslo, se pa zopet začel na novo odpirati to težko vprašanje.

V Trbižu, Rajblju in Beli peči je okoli 1200 uradnikov in delavcev, ki so zaposleni v lokalnih industrijah (največ v rajbeljskih rudnikih in belopeški železarni), in ti

bi morali napraviti, če ukinejo sekcijo INAM v Trbižu, kar 70 in več kilometrov, da bi prišli do najbližjega ambulatorija te ustanove, ki sta v Tolmeču in v Huminu.

Zaradi takšne namere ukrepanja je deželni svetovalec Di Gallo, ki je bil več let župan trbiške občine in ki dobro pozna težke razmere delovnih ljudi tega področja, pisal protestno pismo deželni odborništvom za delo ter higijeno in javno zdravstvo in zaprosil njihovo intervencijo, da bi preprečili ukinitve sekcije INAM v Trbižu, ki je neobhodno potrebna.

so upali, da se bodo razmnožile in tako privabljale lokalne in tuje ribiče na obalo tega mirnega jezera. Ves trud je bil doslej zaman. In zakaj? Slučajno so odkrili, da živi v jezeru kar dva metra dolga postrv — pošast, ki se skriva med starimi motornimi vozili, neuporabnimi tanki in topovi, ki so jih vrgli v jezero še med prvo svetovno vojno. Ta riba požre menda vsak dan, tako pravi ribiči, toliko ribic, kolikor tehta sama. Če veljajo domneve ribičev, ni torej čuda, da ima jezero vedno manj rib.

Trbiško turistično društvo se je zato odločilo, da pokliče na pomoč tržaške podmorske, da bodo ujeli tega požeruha s posebnimi pastmi, kajti navadne pripravne za ribolov ne bi zadostovale. Nekateri so celo mnenja, da ne gre za postrv, ampak za kečo, ki so jo po pomoti zasejali z drugimi ribami v jezero. Po pripovedovanju domačinov, proučujejo, kako bi uničili to pošastno ribo, celo v Milanu.

vajo okoli 43 milijonov lir stroškov.

Kdo bo ulovil požrešno ribo v rajbeljskem jezeru

Ribiči tožijo, da ima rajbeljsko jezero vedno manj rib in to čeprav so vanj že večkrat spustili na tisoče iker, predvsem postrvi, ker

IZ NADISKE DOLINE

Razstava domače obrti v Špetru

Kot vemo, naši kraji nimajo kakšne posebne obrti, ki bi bila razširjena, a tisto malo, kar obstoja, bi bilo na vsak način potrebno razviti, saj je to pokazala obrtniška razstava v Špetru, katero je obiskalo več tisoč ljudi in vsi so občudovali zares okusno izdelane predmete, ki bi se lahko dobro plasirali na trgu, obenem pa dvignili domače gospodarstvo. Marsikdo do danes ni vedel, da na primer v Podrskijah izdelujejo krasne skrince v obliki klopi, v Ščigli kipe, v Brnasa pohištvo, v Lipi železne predmete, v Erbeču in Črnem vrhu pa namizne okraske.

Poleg razstave domače obrti je bila tudi razstava umetniških slik in fotografij, katere se je udeležilo več znanih umetnikov dežele, med temi Colò in Vitiello iz Čedadu, Fiorenzo Gobbo iz Vidma, med mlajšimi pa Fantini, Petricig, Comar, Stanich in drugi.

Ob zaključku razstave so podelili vsem razstavljalcem diplome, posebno priznanje pa so dobili: Giuseppe Sittaro iz Brnasa, Antonio Camugno iz Šenčurja, Emilio Gusola iz Ščigle in Ivo Napoli iz Podrskije.

Shod županov v Čedadu

Na pobudo okrajnega tajništva FIDEL so se zbrali pretekli teden v Čedadu vsi župani in njihovi delegati tega kroga, da so razpravljali o novih pravilih za določbo koncesij v korist uslužbencev (zvišanje plač in honorarjev) in sicer na podlagi dogovorov med državno

Zvezo italijanskih komunov in sindikalnimi organizacijami.

Zasedanje je otvoril okrajno podtajnik sindikata Romano Specogna. V diskusijo, ki je bila zelo živahna, pa so posegli številni župani. Vsi so smatrali za potrebno, da administracija prizna beneficije za njihove uslužbence. Ob zaključku so župani tudi sklenili, da se bodo v kratkem zopet sestali in se dogovorili, kako naj bi o tem vprašanju razpravljali posamezni komunski sveti.

PODBONESEC

Promet skozi obmejni prehod pri Robiču narašča

Končno je prišlo tako zaželjeno poletje in z njim je tudi znatno narasel promet po Nadiški dolini. To se pozna posebno na obmejnem prehodu pri Robiču, kjer so meseca junija zabeležili kar 136.803 prehodov s potnimi listi. Od teh je bilo 91.150 italijanskih državljanov, ostali pa raznih drugih narodnosti, predvsem iz Jugoslavije.

Umrli je Bepi Battistig iz Gorenjega Mersina

Vse je grozno prizadela nenadna smrt Bepija Battistiga iz Gorenjega Mersina. Ko je šel po poti proti zadržnem hlevu, kjer goje kakšnih štirideset glav živine, ga je napadla slabost in je umrl na licu mesta. Rajnik je bil star komaj 43 let in je bil dober delavec in zato je njegova smrt toliko bolj

IZ TERSKE DOLINE

V VELIKEM PRIČAKOVANJU

Folklorni festival «Evropa src» v Čenti

V Čenti, privlačnem turističnem mestecu ob bistro žuborečem Teru, je vse razgibano, ker se z vso vnemo pripravljajo na sedmi mednarodni folklorni festival «Evropa src», ki se bo vršil še ta mesec in na katerem bo sodelovalo kar deset folklornih skupin. Predsedstvo pripravljalnega odbora so tudi letos poverili Vittorio Grittiju, ki ima za seboj že dosti izkušenj na tem področju dela in zato je pričakovati, da bo tudi letošnji festival izpadel dobro kot druga leta.

Do sedaj so se prijavile sledeče folklorne skupine: «France Marolt» iz Ljubljane (Jugoslavija), «Rzeszokacy» iz Mielec (Poljska), «Vycpalek» iz Prage (Česka), «Saragozza» iz Burgos (Španija), ter italijanske «Gli Zanni» iz Bergama, «Santa Gorizia» iz Gorice, baletna skupina «Istituto Ceron» iz Vidma ter «Chino Ermacora» iz Čente.

Razstava planinskega cvetja in živali

Prvo nedeljo v tem mesecu, ko je bila sagra sv. Jurija-mučenika v Brdu, se je

v tej vasi zbralo izredno dosti ljudi iz vse bližnje okolice. Saj tokrat ni bila samo letna sagra, ampak je bila tudi birma in dobili so tudi cerkveno uro, kakršne nima nobena cerkev niti v Furlaniji. V Brdu so bili že več let brez ure, kajti stara je bila že vsa zarjavela in ni več kazala časa in ljudje so jo zelo pogrešali, čeprav čas vseeno še prehitro mineva, posebno tistemu, ki ima polne roke dela na polju, a včasih le rad sliši od daleč bitje ure, ki ga trošta, da bo

kmalu noč in večerja pripravljena.

Popoldne so odprli tudi razstavo planinskega cvetja in živali Julijskih Predalp, za katero je bilo veliko zanimanje. V prodaji so bile tudi botanične in lovske knjige.

Poskrbljeno je bilo tudi za dobro založene kjoske z izbranimi vini in jedačo. Krasno sončno vreme je poleg dobre volje domačinov pripomoglo, da je sagra v Brdu letos izpadla zares dobro.

IZ IDRIJSKE DOLINE

Panoramična cesta na Staro goro asfaltirana

Končno je toliko pričakovana panoramična cesta, imenovana tudi starogorska cesta, lepo urejena in asfaltirana. Cesta poteka po teritoriju treh komunov in sicer preko praprotiškega, šenlenarškega in se priključi s provincialno cesto na teritoriju komuna Srednje.

Vsa ta dela sta financirala dežela in provinca. Domačini pričakujejo, da se bo sedaj mogel turizem razviti tudi v teh krajih, ki so bili prav zaradi slabe ceste do sedaj bolj slabo obiskovani, čeprav imajo izredno lego in se cesta zaman ne imenuje panoramična. Poteka namreč preko hribov, od koder se nudi krasen razgled

po vsej Nadiški in Senlenarški dolini.

Razstava vina

V dneh 4. in 5. julija se je vršila v Prapontnem že osma razstava lokalnih vin in sicer merlota, tokajca, kaberneta, verduca ter siviga in rdečega pinota. Razstavljali so: Luigi Bernardo, Giobatta Canzutti, bratje Clinz, Domenico Lesizza, Giuseppe Bodigo, Guido Marinig, bratje Pasqualini, Silvano Pizzulin, bratje Sirch in Giuseppe Stanig. Vreme je bilo izredno lepo in zato tudi pokuševalcev ni manjkalo, ki so do poznih ur hvalili odlična vina krajev tega vinorodnega področja.

REZIJA

Iz komunskega sveta

Na zadnji seji komunskega sveta, ki se je sestel za izredno zasedanje pod predsedstvom župana Enza Lettiga, so svetovalci sprejeli sklep, da bo komun vzel dva milijona lir posojila, da bodo mogli končati napeljavo kanalizacije v Njivi in v Koritih. Sklenili so tudi, da bo komun privolil za načrt, da se odcepi od okrajnega inšpektorata za gozdarstvo v Tolmeču in ustanovi svoj lastni sedež. Imenovali so tudi člane disciplinske komisije za trgovino za leto 1971-73 in sicer so bili zbrani teleti: Gino Clemente, Antonio Di Lenardo-Svalent, Aldo Zuzzi in Pietro Naida. Odobrili so tudi načrt za ureditev turistične ceste Liščeca-Sedlo in Kavnicca-Učaja. Ob zaključku seje pa je svet

odklonil predlog, da bi ustanovili tajniški konzorcij skupno s komunom Rezijsko.

Naši dragi rajniki

V zadnjih štirinajstih dneh smo za vedno izgubili več naših dragih. Umrli so:

MARIA CEDERMAS por. Manzolla, stara 76 let, iz podboneškega komunja;

MARIA TUBETTI, 41-letna CUSSIG ODESCA por. Di Giusto in 69-letni GIACOMO COMELLI iz komunja Neme;

PAOLINO LESA, star 44 let, stanujoč v Remanzaccu in 66-letna MARIA MESAGLIO vd. Benati iz tavorjanskega komunja;

DESOLINA NEGRO vd. Dri, stara 70 let, iz komunja Brdo v Terski dolini;

ERMENEGILDA LEONARDUZZI vd. Orlandi, stara 76 let, stanujoča v Trstu, rojena v komunju Ahten;

ERMINIA MENAZZI vd. Moreale, stara 49 let iz Campaja pri Fojdi.

ANTONIO NAMOR, star 86 let, iz dreškega komunja. Vsem svojim našim dragim rajnikom izrekamo naše iskreno sožalje.

ZADNJA VAS V ČERNEJSKI DOLINI

«U Gorenjenah se bomo tardo daržali do zadnjega»

Tam pod Kladjji, na zapadnem grebenu Čufin, na dnu Černejške doline, ob izviru Rijeke se še danes trdno drži zaveden slovenski rod, čeravno je skozi vsa stoletja podvržen zelo hudemu tujemu asimilacijskemu pritisku

ČERNEJSKA DOLINA, julij 1971 - Obiskali smo vas Gorenje (Gorenjene jo kličejo domačini, Nongruella pa Italijani). Semkaj pridemo iz Nem (Nimis) po lepi asfaltirani cesti in ne daleč iz Sv. Gervazija krenemo na levo; če pa smo prišli po cesti iz čedadke strani, se nam kmalu za Ahtnom (Attimis), po znanem prelazu «Montecroce» (Križ), odpre na naši desni pri kamenitem mostu Černejška dolina, ki konča prav pri zadnji vasi, v Gorenjem.

Vasica, kakor tudi vsa dolina Černejše, spada pod komun Neme. Leži nekako 450 metrov visoko in od tu ne vodi nikak prehod proti severovzhodu. Skrta je med vrstami bolj redkih vinogradov in bujnim zelenjem, med katerim človeka poželjivo vabijo bogato naložene veje drobnih češenj, okoli katerih se bove jate ptic in jih pridno zobljejo.

Čeprav tako zakotna vas in v hribu, je bilo pred to zadnjo vojno v Gorenjem če je italijanska uradna statistika zanesljiva - 26 družin s 143 prebivalci in od teh je bilo samo 8 ljudi po svetu. Emigracije torej niso poznali in vsi so se preživljali kakor so mogli in znali izključno z domačimi pri delki. Danes pa, na žalost, smo jih lahko prešteli kar na prste. Ni jih več kot 21! In še to so stari ali že v letih. Dovolj je, da povemo, da je med 21 prebivalci Gorenjega samo en deček, ki hodi v šolo v Neme.

Dosti hiš je zaprtih in razpadajo. Le tu in tam naletimo na kakšno svežo pobeljeno hišo ali na kokoši, ki nas opozarjajo, da mora tod nekdo

stanovati. Vse naokrog vlada smrtna tišina, čuje se le iz spodnje, mnogo nižje ležeče Černejše, zvonjenje «Ave Marije».

Mladina je odšla, prec ko so njihove roke postale sposobne za delo. Nekateri so odšli v razna industrijska mesta Severne Italije, kot so Torino in Milano. V Torinu jih je skoraj za celo kolonijo, ker stanujejo ne daleč eden od drugega, seveda skupaj z novo družino. Mnogo deklet se je poročilo v bližnje furlanske vasi ali pa so odšle na delo. Eden je prišel ponjo celo iz Abruzzov. Drugi so raztreseni po vsem svetu: Nemčiji, Franciji, Švic, v Avstraliji, a največ v Ameriki, v Argentini.

Nekateri se vračajo domov za kratek čas, da obiščejo starše, drugi so se pa za vedno izselili in ustvarili ognjišče na tujem. Ostal jim bo le spomin na domačo vas, njihovi otroci pa je morda ne bodo nikdar videli.

Domov se je vrnil, potem ko je krožil s trebuhom za kruhom po Franciji, Germaniji in Češkoslovaški in med vojno prestal dosti strahu. Pokazal nam je «jame» (lukje) naokenjskih mrežah, ko so streljali

71-letni Bepo Baštjan

«Todeski» izza jablane na dvoirišču in žalostno pogledoval na drevo pred hišo. «Če bi se ne skriu tle za pičom par uratih, bi me nās ne blō tle» nam je zatrijeval v svojem lepem dialektu prijazni Bepo Baštjan.

«NE MOREM REDITI NE MACKA NE KOKOŠI»

je rekel 68-letni Anton FLORIANUTTI. Po domače ga kličejo Antuan, ker je bil v mladih letih v Franciji in je sedaj že 32 let invalid. Prejema 25.000 lir penzije in s to se mora preživljati ves mesec. Težko izhaja, saj ima poleg penziončka le en «ronk», da pridelava nekaj vina zase, ker bi si ga s tistimi borimi lira-

PRIIMKI IN DOMAČA IMENA

Priimki: Noacco, Scuntero, Barbei, Petrossi, Capitan, Gujon, Piccogna, Florianutti. **Domača imena:** Zefinji, Mažiči, Malinkiči, Šinikiči, Holini, Džoti, Ronkiči, Baloki, Škuntarji, Baštjani, Florjani, Kapitani.

STATISTIČNI PODATKI

V Gorenjem je danes še 21 ljudi in sicer: pri Kapitanih 2, pri Mažičih 2, pri Malinkičih 1, pri Holinih 4, pri Ronkičih 2, pri drugih Ronkičih še 2, pri Škuntarju Vigiju 2, pri Škuntarjih 3 (v tej družini je edini šoloobvezni 12 letni Luigino), Boštjan 1, pri Florjanih 2.

ODŠLI SO PO SVETU

Dve družini Zefinov, ena družina Kapitanov, 2 družini Šinikičev, ena družina Holinov, ena družina Džotov, 2 družini Balokov, ena družina Škuntarjev, ena družina Baštjanov in ena družina Florjanov.

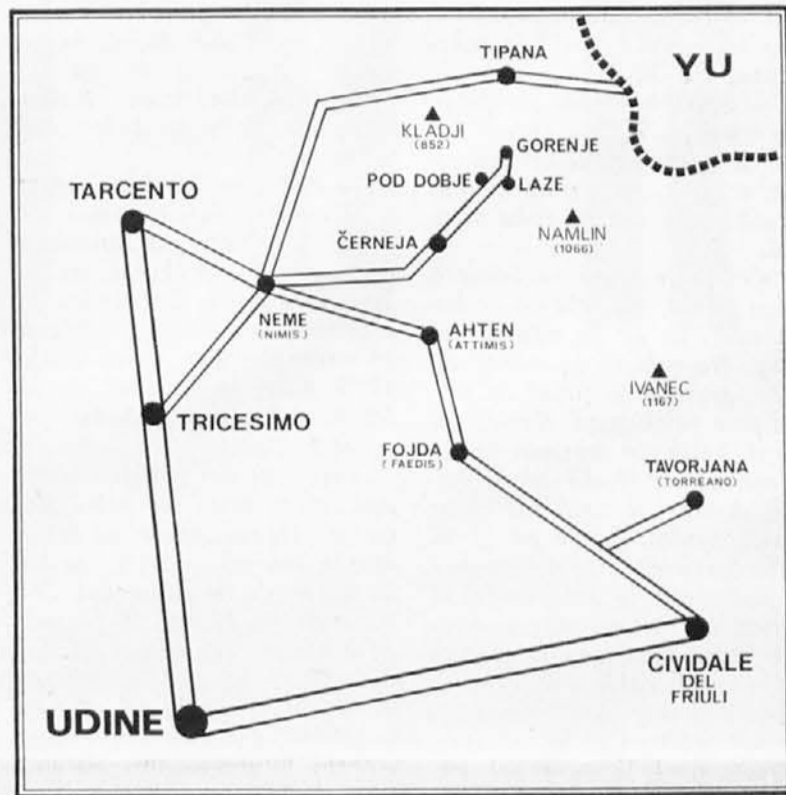
mi ne mogel privoščiti niti kozarca v oštariji. Star človek potrebuje kakšnega poživila tudi zato, da se ne utaplja preveč v svojo grenko usodo. «Ne morem rediti ne macka ne kokoši, zak' bi se muoru odtagati kruh od ust, ke to ga je še zame malo», je zaključil pogovor z nami.

«U GORENJEM TE LJEUŠE KOT U TORINU»

Nadvse zgovorna Lucija ima sina in hčerko že več let v Torinu. Večkrat je že bila v tem mestu in njeni domači so jo nagovorjali, naj zapusti Gorenje in se za vedno priseli k njima. Ne bo se odločila za ta korak, «U Gorenjem te ljeuše kot u Torinu, naj le se majō oni dobrō, ke so mladi anu zatuō no morejo se nauaditi torinskega živjenja, domača urata, fin ke jo bom ja živa, jim bojo simpri odperta, če no bojo se štofali sveta» je zaključila prijazna žena. «Ja jo živim rajšej ta domah an še tle bi rada umarla, saj dougo ne bom, zak' jo mām pouno težau z muojim zdravjem».

LJUDJE IMAJO IZREDNO DOBER SPOMIN

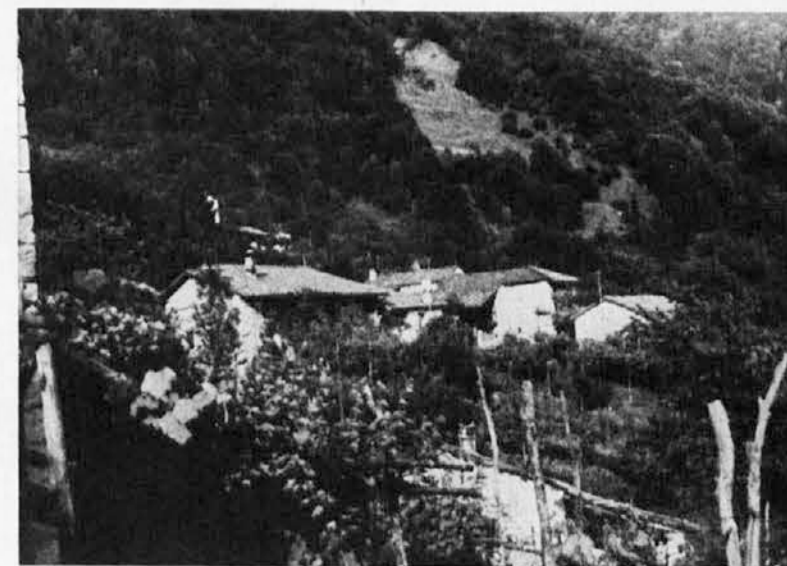
Kar nismo se mogli načuditi, kako imajo ti ljudje izredno dober spomin. Medtem, ko večina nas pozablja že na včerajšnje dogodke, so nam znali «Gorenjenci» povedati celo datume in okoliščine, kje se je kaj dogodilo v njihovi dolini. Obujali so lepe, a tudi grenke spomine, na vojne, slabe in dobre dušne pastirje, dan kdaj so jim napeljali vodovod, luč, asfaltirali cesto in seveda tudi kakšne krivice so vedno doživljali. Znali so nam povedati celo dan, kdaj se je kdo izselil, kdo ni nikdar pisal domov in druge podrobnosti. Kdor je doma, se seveda zatopi v svoje delo in ga zanimajo le domači dogodki. Dolina je neprehodna in zato bi lahko rekli, da se vse ustavi tukaj in se zakorenini. Vse kar vedo oni, bodo vedeli tudi njihovi potomci, čeprav žive daleč od doma, ker jim vsakokrat, ko se srečajo ali si pišejo, ponove svoje spomine in spomine svojih prednikov.

«Naš jezik ne bo špariu»

V gostilnici, ki je odprta le nekaj mesecev na leto, toliko, da prodajo domače vino, smo bili v družbi samih možakov, ki so se ob povratku s polja v mraku ustavili za nekaj minut, da so se odžejali in hiteli potem domov k večerji in

«po naše» in če ni nevarnosti, da bo slovenska beseda izginila, se je izza vogala prikazala brhka hči, ki si je umivala roke, razjedene od «sol-fata» (modre galice), ker je škropila «venjke», in kar nedoma prekinila naš pogovor

Panorama zadnje vasi v Černejški dolini: Gorenjene

počitku. Kratki pogovori z njimi so tekli v lepo zvencem černejškem dialektu, le včasih so povedali kaj po furlansko. Ko smo jih vprašali, če vedno govore med seboj

z besedami: «Naš jezik ne bo špariu, tle u Gorenjem se bomo tardo daržali do zadnjega». Njene besede so bile kratke, a pomembne, zgovorne v hipu.

Ona, ta hči, godna za mošt, bo prav gotovo vzgojila svoj naraščaj tako, kot je bila vzgojena ona, in to nam je vilo toliko upanja, da smo vzradoščeni nad njeno, tako iskreno izjavo, v najlepši luči zapustili Gorenjene, saj vemo, da je dovolj le iskrica, da vzplamti ogenj. V Černejški dolini, čeravno so stoletja pod hudim tujim asimilacijskim pritiskom, so do danes ohranili svoj jezik in tu veljajo verzi beneškega rodoljuba duhovnika Petra Podreke iz Sv. Petra ob Nadiži, ki jih je zapisal pred sto leti: «Naj pride še sila peklenska, ne uniči slovenski zarod!».

«Povjedejte kako se trudimo»

Najstarejša zakonca v Gorenjenah: Vigio in Marija Scuntaro

«Pokažite šjorjem kako muo r a m o fadjati» sta nam rekla najstarejša zakonca v vasi: 74-letni Vigio SCUNTARO in njegova 68-letna žena, ki sta sama doma pri hiši in redita kravico. Kljub visoki starosti morata nositi težke koše po strmih in kamenitih stezah, ki vodijo iz njiv in travnikov do njune domačije. Še mlad človek mora previdno gledati kam naj bi stopil, da ne bi padel in si potolkel kolen, starčka sta pa te poti že tolikokrat prehodila težko oprtana preko glave, da hodita kot po ravni poti. Z njunega čela je teknel pot v curkih. «Tak o je naš deštín» sta nam rekla, ko sta se malce odpočila ob prvem počivalu in potem nadaljevala pot, da bo-

sta pravočasno nakrmila živino, ki je glasno bukala v hlevu.

«BUOH VARI, BUOH VARI, PRAVI SLOVENJ»

Tudi 71-letni PETROSSI Bepo - Baštjan živi sam v svoji hišici, ki je bila lepo pospravljena in je živahno plapolal ogenj v «spolertu» (štedilniku), kjer je kupal večerjo. Močan, širokih pleč ožganih od sonca, ki je ravnokar prišel iz polja, nam je takoj prijazno ponudil kozarec svojega «amerikana». Bil je dosti let po svetu in ko smo ga vprašali, kako to, da je sam, da ni oženjen, nam je resno odgovoril: «Buoh vari, Buoh vari, pravi Slovenj, kako bi živela s tjem penzjonom, ke ga mam, kar dua človeka».

Zapuščene hiše, brez šip in polknic, s katerimi loputa le še veter

